

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ГІДРОБІОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту гідробіології

НАН України,

член-кореспондент НАН України,

д.б.н., проф.

Сергій АФАНАСЬЄВ



ПОЛОЖЕННЯ

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

в Інституті гідробіології Національної академії наук України

ЗАТВЕРДЖЕНО Вченою радою
Інституту гідробіології НАН України,
протокол від 31.10.2016 № 10.

із змінами: СХВАЛЕНО
Вченою радою Інституту гідробіології
НАН України,
протокол від 07.06.2019 № 6.
Введено в дію наказом
від 27.06.2019 № 47.

зі змінами: СХВАЛЕНО
Вченою радою
Інституту гідробіології НАН України
прот. від 11.01.2024 № 1
Введено в дію наказом
від 11.01.2024 № 3

КИЇВ - 2024

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про організацію освітнього процесу (далі – Положення) в Інституті гідробіології НАН України (далі – Інститут) для аспірантів, що здобувають вищу освіту ступеня доктора філософії є основним нормативним документом, що регламентує організацію та проведення освітньої діяльності в Інституті на очній формі навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні і базується на Законах України № 2145-VIII "Про освіту", № 1556-VII "Про вищу освіту", № 848-VIII "Про наукову і науково-технічну діяльність", Статуту Інституту гідробіології НАН України відповідно до чинних норм та стандартів вищої освіти та інших нормативно-правових актів України стосовних до питань освіти в Україні та Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), редакція від 01.01.2024, № 261-2016-п. та Постанові Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44-2022-п., редакція від 01.01.2024.

1.2. Інститут провадить освітню діяльність на третьому (освітньо-науковому) рівні відповідно до отриманих ліцензій.

Організація освітнього процесу за третім (освітньо-науковим) рівнем в Інституті здійснюється відповідно до Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС), яка базується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання та обліковується у кредитах ЄКТС.

1.3. Кредит ЄКТС – одиниця вимірювання навчального навантаження аспіранта, необхідного для засвоєння кредитних модулів (навчальних дисциплін), або блоку модулів. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин.

Структура кредиту ЄКТС – це частка аудиторного та поза аудиторного навчального часу аспіранта у відсотковому вимірі.

1.4. Освітній процес за третім (освітньо-науковим) рівнем організують науково-педагогічні працівники з урахуванням цього Положення на основі освітньо-наукових програм (ОНП) та навчальних планів. Аспіранти беруть активну участь у формуванні індивідуальних траєкторій навчання, індивідуальних навчальних планів аспірантів, у виборі навчальних дисциплін, в удосконаленні практичної підготовки та підвищенні ролі самостійної творчої роботи.

1.5. Інститут надає аспірантам можливість користуватися навчальними приміщеннями бібліотекою, навчальною, навчально-методичною та науковою літературою, обладнанням, устаткуванням й іншими засобами навчання.

1.6. Мовою викладання в Інституті є державна мова відповідно до статті 48 Закону України «Про вищу освіту».

2. ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

2.1. Освітній процес в Інституті – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти та науки, що провадиться через систему науково-методичних, педагогічних та наукових заходів, спрямованих на здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також виконання власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захист дисертації.

2.2. Діяльність Інституту базується на принципах дотримання демократичних цінностей свободи, справедливості, рівності прав і можливостей, недискримінації, відкритості та прозорості. Освітній процес базується на принципах науковості, відкритості, доступності, єдності та наступності освітнього процесу, поєднання освітньої та наукової діяльності, дотримання демократичних цінностей незалежності від втручання будь-яких політичних партій, громадських та релігійних організацій.

Освітній процес організовується з урахуванням наявного науково-педагогічного потенціалу, матеріальної і навчально-методичної бази, а також можливостей сучасних інформаційних технологій навчання.

2.3. Зміст навчання визначається освітньо-науковою програмою, структурно-логічною схемою підготовки, навчальними планами, робочими навчальними планами, індивідуальним навчальним планом аспіранта, програмами навчальних дисциплін, нормативними документами органів державного управління вищою освітою та Інституту і відображається у відповідних підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, дидактичних засобах, а також при проведенні навчальних занять та інших видів освітньої діяльності.

2.4. Структурно-логічна схема підготовки – це наукове і методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки та основа для створення навчального та робочого навчального планів.

Освітні програми

2.5. Освітня (освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти (освітньо-кваліфікаційному рівні – ОКР) в межах спеціальності (спеціалізації) чи напрямку підготовки), що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС), необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових.

2.6. Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) перелік компетентностей випускника;
- 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 4) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Рівні та ступені підготовки здобувачів вищої освіти

2.7. Підготовка фахівців в Інституті здійснюється за такими рівнями вищої освіти з присудженням відповідного ступеня вищої освіти: третій рівень – ступінь доктора філософії; науковий рівень – ступінь доктора наук.

2.8. Доктор філософії – освітньо-науковий ступінь, який здобувається на основі ступеня магістра (спеціаліста). Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою Інституту чи іншого ЗВО за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Нормативний термін підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки. Обсяг освітньої складової ОНП підготовки доктора філософії складає 30–60 кредитів (43) ЄКТС.

2.9. Доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається на базі доктора філософії і передбачає здобуття найвищих компетентностей у галузі розроблення та впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, що забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загально національне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

2.10. Підготовка в аспірантурі чи докторантурі передбачає виконання особою відповідної освітньо-наукової або наукової програми закладу вищої освіти (наукової установи) за спеціальністю та проведення власного наукового дослідження. Невід'ємною складовою освітньо-наукової програми аспірантури та наукової програми докторантури є підготовка та публікація наукових статей.

Підготовка в аспірантурі здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою Інституту для кожної спеціальності.

2.11. Навчальний процес здійснюється відповідно до графіка освітнього процесу, який ведеться на основі навчального плану.

Графік освітнього процесу визначає терміни теоретичної та практичної підготовки, підсумкового контролю, проведення практик, науково-дослідницької роботи, оформлення та захисту дисертації, канікул.

Графік освітнього процесу розробляється із врахуванням того, що навчальний рік в Інституті розпочинається 1 листопада і включає осінньо-зимовий та весняний семестри, екзаменаційні сесії, практичні навчання, канікулярну відпустку.

Графік освітнього процесу на навчальний рік для аспірантів денної форми навчання за освітніми програмами підготовки доктора філософії встановлюється протяжністю 41-43 тижня теоретичного навчання та науково-дослідницької роботи, з них 3 тижні екзаменаційних сесій.

2.12. Асистентська педагогічна практика проводиться на 2-3 навчальних курсах відповідно до Положення про асистентську педагогічну практику аспірантів Інституту гідробіології. Обсяг педагогічної практики як освітньої складової відповідно до навчального плану становить 180 год. (6 кредитів ЄКТС).

Організатори педагогічної практики аспірантів: завідуючий аспірантурою, керівник педагогічної практики та науковий керівник аспіранта.

2.13. Канікулярна відпустка – 8-10 тижнів (у т.ч. 2 тижні – під час зимових канікул) (крім випускового курсу).

2.14. Вивчення всіх навчальних дисциплін завершується заліком або екзаменом. Для підготовки і захисту випускної кваліфікаційної роботи доктора філософії у графіку освітнього процесу має бути призначений для цього час до 24-32 тижнів.

2.15. Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою аспірантури Інституту.

Навчальний план

2.16. На підставі освітньо-наукових програм за спеціальністю 091 в Інституті розробляється навчальний план, який містить інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (43 кредити Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - ЄКТС)), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

2.17. Навчальний план розробляється на весь нормативний термін навчання робочими групами, до складу яких входять керівник та члени проектної групи, заступник директора з наукової роботи, завідувачі та провідні фахівці випускових кафедр. Розроблений навчальний план розглядається на засіданні відповідного відділу (випускової кафедри), затверджуються вченою радою Інституту.

2.18. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, який схвалюється вченою радою Інституту та затверджується директором Інституту.

2.19. Розподіл дисциплін у навчальних планах при підготовці докторів філософії наступний:

- Обов'язкові навчальні дисципліни ОНП – 70% загального обсягу навчального навантаження,
- Вибіркові дисципліни ОНП – 30% загального обсягу навчального навантаження. Їх перелік, форми вивчення (аудиторна чи самостійна) та атестації визначаються проектною групою, затверджуються вченою радою Інституту. Вони включаються до робочого навчального плану та індивідуального плану підготовки аспіранта за їх вибором.

2.20. Обсяги навчальних дисципліни мають бути кратними цілому числу кредитів ЄКТС, мінімальний обсяг навчальної дисципліни – 3 кредити ЄКТС.

2.21. Освітньо-наукова програма (ОНП) включає складові, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій (всього 43 ЄКТС):

- здобуття глибинних знань із спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

– здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.

2.22. Набуття аспірантами вказаних компетентностей відбувається через засвоєння наступних дисциплін освітньо-наукових програм Іхтіологія та Гідробіологія:

Перелік обов'язкових навчальних дисциплін:

- Актуальні проблеми сучасної біології (4,0 ЄКТС);
- Філософія науки і культури (6,0 ЄКТС);
- Іноземна мова професійного спрямування для підготовки аспірантів до рівня С1 (8,0 ЄКТС);
- Професійна етика науковця і викладача (3,0 ЄКТС);
- Сучасна система наукової інформації, наукометрія, трансфер технологій та управління проектами (3,0 ЄКТС);
- Методологія підготовки та представлення дисертаційної роботи та оформлення наукових досліджень (3,0 ЄКТС);
- Асистентська педагогічна практика (6,0 ЄКТС).

Перелік дисципліни вільного вибору аспіранта:

- Актуальні проблеми сучасної гідробіології (4,0 ЄКТС);
- Фізіологія та біохімія гідробіонтів (3,0 ЄКТС);
- Методологія та методи гідробіологічних досліджень (3,0 ЄКТС);
- Актуальні проблеми сучасної іхтіології (4,0 ЄКТС);
- Екологія риб (3,0 ЄКТС);
- Фізіологія та біохімія риб (3,0 ЄКТС);
- Біологічні інвазії у водних екосистемах (3,0 ЄКТС);
- Гідробіологічний моніторинг та екологічна експертиза (3,0 ЄКТС);
- Методи дослідження прісноводних риб (3,0 ЄКТС).

2.23. Аспірант, який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні С1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право: на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури, як таких, що виконані у повному обсязі; на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).

2.24. Перелік обов'язкових дисциплін навчального плану та вибіркові дисципліни за вибором здобувача є однаковим для всіх аспірантів, що навчаються за одним навчальним планом, незалежно від обраної ними ОНП.

2.25. Навчальна програма дисципліни, що входить до ОНП, визначає місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст, послідовність і організацію форм вивчення, вимоги до знань і вмінь.

2.26. Для кожної навчальної дисципліни складається робоча програма – це нормативний документ, що визначає місце навчальної дисципліни в системі підготовки, мету і завдання її вивчення, роль та значення дисципліни для забезпечення оволодіння здобувачем системою

необхідних знань та вмінь. Робочі програми дисциплін містять виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначають форми та засоби поточного і підсумкового контролю. Робочі програми навчальної дисципліни (відповідно до Положення про робочі програми навчальних дисциплін ІГБ НАН України) та зміни і доповнення до них розробляються лектором, розглядаються та схвалюються відділом (випусковою кафедрою), погоджуються з гарантом ОНП, схвалюються вченою радою та затверджуються директором.

Робочі навчальні програми розробляються на термін до 5 років, щорічно до початку навчального року схвалюються на засіданні вченої ради (без змін або із змінами), перезатверджуються директором та включаються до навчального плану.

2.27. До робочої програми навчальної дисципліни додаються:

- методичні матеріали, підготовлені викладачем електронному вигляді;
- підручники, навчальні посібники, методичні матеріали щодо вивчення дисципліни;
- силабуси навчальних дисциплін.

2.28. Примірники робочих програм зберігаються у відділі аспірантури, у вченого секретаря та у викладача).

Індивідуальний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії

2.29. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, який погоджується з науковим керівником та затверджуються вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування до аспірантури.

Наукова складова є невід'ємною частиною освітньо-наукової програми навчального плану аспіранта. Вона передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

2.30. Індивідуальний план є робочим документом та містить перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 30 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС. Аспіранти мають право вибирати навчальні дисципліни, які пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням із своїм науковим керівником.

В індивідуальному плані зазначаються тема дисертаційної роботи та її обґрунтування, зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт, а також запланований строк захисту дисертації протягом строку підготовки в аспірантурі та докторантурі. Вказується науковий керівник аспіранта.

Індивідуальний план наукової роботи погоджується здобувачем з його науковим керівником (консультантом), обговорюється у відділі, до якого прикріплений аспірант (випусковій кафедрі), та затверджується вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування здобувача.

Індивідуальний план є обов'язковим до виконання і використовується для оцінювання успішності запланованої освітньої складової та наукової роботи. Вибіркові навчальні дисципліни, включені до індивідуального навчального плану, є обов'язковими для вивчення.

2.31. Індивідуальний план складається на кожний навчальний рік, план на поточний рік та звіт про виконання плану за минулий рік обговорюється на засіданні відділу та на засіданні вченої ради, затверджується директором Інституту.

Реалізація індивідуального навчального плану аспіранта здійснюється протягом часу, який не перевищує терміну його навчання.

Аспірант має право змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням із своїм науковим керівником та затвердженням вченою радою.

2.32. Аспірантам, які направлені у межах реалізації права на академічну мобільність на навчання або наукове стажування в інші вітчизняні чи зарубіжні установи або заклади вищої освіти, можуть бути встановлені на поточний навчальний семестр (рік) індивідуальні графіки навчального процесу та індивідуальні навчальні чи наукові плани. Якщо термін навчання направлених у зарубіжні країни перевищує один семестр, таким аспірантам відповідно до Закону України «Про вищу освіту» можуть надаватися перерви у навчанні.

2.33. Вчена рада Інституту має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом в інших закладах вищої освіти (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури відповідно до Положення про порядок перезарахування результатів навчання (навчальних дисциплін) аспірантів Інституту гідробіології.

3. ФОРМИ НАВЧАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Форми навчання

3.1. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється заочною (денною) формою навчання і здійснюється як за державним замовленням, так і за кошти фізичних та юридичних осіб.

Організація освітнього процесу заочною (денною) формою навчання здійснюється в Інституті згідно з цим Положенням.

Форми організації освітнього процесу

3.2. Освітній процес в Інституті реалізується за такими формами: навчальні заняття; наукова робота; самостійна робота; практики; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять є: лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, консультації, а також індивідуальні заняття й індивідуальні завдання та самостійна робота.

Лекція

3.3. Лекція – основний вид навчальних занять в Інституті, призначених для викладання теоретичного матеріалу.

Лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються даної навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою. Такі лекції проводяться провідними вченими або фахівцями для аспірантів та науковців Інституту в окремо відведений час.

Лекційні заняття проводяться лекторами – докторами наук та кандидатами наук Інституту.

Лекційні заняття проводяться у відповідно обладнаних приміщеннях – аудиторіях.

Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої навчальної програми дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежений у питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах його викладення.

Лабораторне заняття

3.4. Лабораторне заняття – вид навчального заняття, на якому аспірант під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі та обробки отриманих результатів.

Лабораторні заняття проводяться у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (хімічні реактиви, лабораторні прилади, установки, механізми тощо). Лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища (наприклад, в наукових лабораторіях тощо).

Перелік тем лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості аспірантів до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист. Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем.

Оцінки за виконання лабораторних занять враховуються при виставленні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Практичне заняття

3.5. Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання аспірантами відповідно сформульованих завдань.

Практичні заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних лабораторіях, оснащених необхідними технічними засобами навчання, обчислювальною технікою.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння аспірантами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх аспірантами на занятті.

Практичне заняття включає проведення поточного контролю знань, умінь і навичок, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю аспірантів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані аспірантом за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні оцінки з навчальної дисципліни.

Семінарське заняття

3.6. Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих аспіранти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, презентацій).

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах. Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

На семінарському занятті викладач оцінює підготовлені аспірантами презентації, реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові оцінки за семінарське заняття вносяться у журнал обліку роботи науково-педагогічного працівника. Отримані оцінки за семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки навчальної дисципліни.

Індивідуальне заняття

3.7. Індивідуальне навчальне заняття проводиться з окремими аспірантами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Індивідуальні навчальні заняття зорганізуються в поза навчальний час з урахуванням індивідуального навчального плану аспіранта і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін. Такі заняття можуть організовуватися з аспірантами, які пропустили заняття з поважної причини.

Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи проведення, форми та методи поточного і підсумкового контролю визначаються індивідуальним навчальним планом аспіранта.

Консультація

3.8. Консультація – вид навчального заняття, на якому аспірант отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи, залежно від того, чи викладач консультиє аспірантів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання

3.9. Індивідуальні завдання з окремих дисциплін (презентації, реферати, розрахунково-графічні та ін.) видаються аспірантам в терміни, передбачені робочим навчальним планом. Індивідуальні завдання наукових публікацій (тези та статті) виконуються аспірантом самостійно при консультуванні наукового керівника.

Самостійна робота аспіранта

3.10. Самостійна робота аспіранта є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи аспіранта, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу аспіранта, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Зміст самостійної роботи аспіранта щодо вивчення конкретної дисципліни визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота аспіранта забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручники, навчальні посібники та методичні матеріали, конспекти лекцій, практикуми тощо.

Методичні матеріали для самостійної роботи аспірантів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку аспіранта. Для самостійної роботи аспіранту також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література.

Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння аспірантом в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Наукове дослідження

3.11. Наукова складова освітньо-наукової програми є її невід'ємною частиною, що реалізується у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта та передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації відповідно до вимог згідно із законодавством.

Аспіранти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи та тема дисертації погоджуються здобувачем з його науковим керівником (керівниками) і після обговорення відділом затверджуються вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до аспірантури. У разі потреби тема дисертації може бути уточнена та затверджена вченою радою у новій редакції після обговорення у відділі.

Протягом строку навчання аспірант повинен виконати освітню і наукову складові освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, опублікувати наукові публікації за темою дисертації, підготувати дисертацію та пройти процедуру атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Наукове керівництво

3.12. Аспіранту протягом місяця з дати наказу про зарахування призначається науковий керівник з числа наукових працівників Інституту, які мають науковий ступінь та відповідну наукову кваліфікацію.

Науковий керівник здійснює наукове керівництво за науковою роботою аспіранта над дисертацією, проведенням його власного наукового дослідження, надає консультації щодо змісту і методології наукових досліджень аспіранта, контролює виконання індивідуального плану наукової роботи і відповідає перед вченою радою закладу за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта науковому керівникові щороку відводиться навантаження у межах норм часу наукової роботи – у межах основного навантаження.

Рішенням вченої ради аспіранту може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом навантаження та обов'язків між ними або змінено наукового керівника.

Асистентська педагогічна практика аспірантів

3.13. Асистентська педагогічна практика є компонентом професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності та видом практичної діяльності аспірантів щодо здійснення навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти, включаючи викладання спеціальних дисциплін, організацію навчальної діяльності студентів, науково-методичну роботу, набуття вмінь і навичок практичної викладацької діяльності.

Асистентська педагогічна практика проходить у межах професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівців, що забезпечуються відповідними кафедрами ЗВО. Базою для проходження асистентської педагогічної практики можуть бути кафедри факультетів біологічного спрямування (гідробіології, зоології, ботаніки, екології та інших) у закладах вищої освіти, з якими Інститутом укладені договори про співпрацю. Асистентська педагогічна практика має бути наближеною до напрямів наукових досліджень аспіранта.

Метою асистентської педагогічної практики є поглиблення та закріплення знань аспірантів з питань організації і форм здійснення навчального процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, закріплення набутих теоретичних знань та вдосконалення педагогічних компетентностей безпосередньо у навчальному процесі.

У процесі проходження асистентської педагогічної практики аспіранти повинні опанувати і знати: організацію навчального і виховного процесу у закладі вищої освіти – структуру та зміст викладацької діяльності; методику підготовки і проведення занять, організації самостійної та індивідуальної роботи студентів; основи педагогіки вищої школи; основи навчально-методичної діяльності у ЗВО; психологічні аспекти навчання та творчої діяльності.

Основними завданнями педагогічної практики є: сприяння формуванню професійно значущих якостей викладача вищої школи; закріплення, розширення та поглиблення теоретичних педагогічних знань аспірантів на основі їх використання у реальному педагогічному процесі; реалізація на практиці знань про сучасні методи і форми викладацької діяльності шляхом проведення аудиторних занять; опанування методами проведення аналізу власної викладацької діяльності, професійної компетентності та роботи колег; оволодіння досвідом самостійної організації навчально-виховного процесу в навчальній групі; ознайомлення з інноваційними технологіями, формами і методами роботи у ЗВО; розвиток та самореалізація творчих здібностей; оволодіння уміннями самоаналізу та самовдосконалення.

Організація асистентської педагогічної практика аспірантів в Інституті регламентується «Положенням про асистентську педагогічну практику аспірантів Інституту гідробіології».

Контрольні заходи

3.14. Видами контролю знань аспірантів є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості аспіранта до виконання конкретної роботи.

Засвоєння аспірантом програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумкова атестація проводиться у формі іспиту або заліку з конкретної навчальної дисципліни. Підсумковий іспит (далі – іспит) – це форма підсумкової атестації засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни. Залік (далі – залік) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни.

Диференційований залік – це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння аспірантом програми виробничої практики.

Аспіранти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Зміст іспитів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

Аспірант допускається до складання іспиту або заліку з дисципліни, якщо з цієї дисципліни ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом

З дозволу екзаменаторів аспіранти можуть користуватись довідковою літературою, технічними навчальними засобами. Використання під час екзамену (заліку) будь-яких інформаційних матеріалів без дозволу осіб, які проводять контрольний захід, заборонено.

Результати складання заліків оцінюються за національною двобальною шкалою: “Зараховано” чи “Не зараховано” та відповідними оцінками ЄКТС.

Після завершення підсумкової атестації з дисципліни оцінка аспіранта із засвоєння дисципліни за 100-бальною шкалою переводиться у національні оцінки (“Відмінно”, “Добре”, “Задовільно”, “Незадовільно”) та оцінки ЄКТС («А», «В», «С», «D», «E», «FX», «F»). Підсумкова оцінка з освітнього компонента, підсумковою формою контролю за яким встановлено диференційований залік, визначається як сума балів за всіма, успішно оціненими, результатами навчання.

Диференційований залік з асистентської педагогічної практики виставляється за результатами захисту аспірантом письмового звіту перед членами комісії, яка створюється наказом директора Інституту, у терміни, визначені відповідно до «Положення про асистентську педагогічну практику аспірантів Інституту гідробіології НАН України». Участь у роботі комісії керівника практики є обов'язковою.

Іспити та заліки мають право відвідувати і перевіряти на відповідність вимогам Закону України «Про вищу освіту» директор Інституту, заступник директора з наукової роботи.

Спірні питання з проведення екзаменаційних сесій розглядає апеляційна комісія, права, обов'язки та персональний склад якої визначаються наказом директора Інституту.

Аспірантам, які за результатами екзаменаційної сесії мають заборгованість з 1-2 дисциплін, наказом директора Інституту може бути надано право на їх ліквідацію.

4. ВІДРАХУВАННЯ, ПОНОВЛЕННЯ

4.1. Порядок відрахування, поновлення, надання академічної відпустки аспірантам регламентовано Положенням про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення, переведення та надання академічної відпустки особам, які навчаються у аспірантурі Інституту.

4.2. Аспіранти, які повністю виконали вимоги навчального плану поточного курсу та відзвітували на засіданні наукового підрозділу та перед вченою радою Інституту, наказом директора Інституту переводяться на наступний курс.

4.3. Підставами для відрахування аспіранта вищої освіти є:

- 1) завершення навчання за відповідною освітньою програмою;
- 2) власне бажання;
- 3) переведення до іншого Інституту;
- 4) невиконання індивідуального навчального плану;
- 5) порушення умов договору (контракту), укладеного між закладом вищої освіти та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує таке навчання;
- 6) порушення академічної доброчесності;
- 7) інші випадки, передбачені законом.

4.4. Невиконання або порушення строків виконання індивідуального плану виконання ОНП без поважних причин, передбачених законодавством, зокрема в частині підготовки дисертації, або порушення умов договору чи академічної доброчесності може бути підставою для ухвалення вченою радою Інституту рішення про відрахування аспіранта.

Вичерпний перелік обставин, що вважаються невиконанням індивідуального навчального плану, наступний:

- 1) факт невиконання індивідуального навчального плану, що встановлюється винятково за результатами підсумкового контролю;
- 2) відрахування у зв'язку із отриманням незадовільної оцінки під час підсумкового контролю можливе лише за умов, якщо аспіранту було надано можливість:
 - покращити результати оцінювання незалежно від кількості отриманих незадовільних оцінок і аспірант у встановлений строк не скористався такою можливістю або за результатами повторного оцінювання отримав незадовільну оцінку;
 - оскарження у встановленому порядку рішення, дії або бездіяльності наукових працівників чи посадових осіб (представників адміністрації) Інституту щодо організації і проведення підсумкового контролю аспірант у встановлений строк не скористався такою можливістю або його скаргу було відхилено;
 - переривання навчання і аспіранту встановлений строк не скористався такою можливістю;
- 3) пропуск навчальних занять, якщо він не призводить до отримання аспірантом незадовільної оцінки за результатами підсумкового контролю, не може вважатися невиконанням індивідуального навчального плану;
- 4) аспіранта не може бути відраховано, якщо невиконання ним індивідуального навчального плану сталося з вини (є результатом умисних дій або грубої необережності) Інституту, що встановлено комісією Інституту за участю представників органів ради молодих вчених.

4.5. Порушення аспірантом вимог Статуту або правил внутрішнього розпорядку Інституту, вимог з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, встановлених відповідними правилами та інструкціями може бути підставою для відрахування за умови визначення таких підстав у договорі про навчання у Інституті після вичерпання інших

засобів впливу (або неможливості їх застосування) лише в порядку, визначеному правилами внутрішнього розпорядку Інституту, затвердженими відповідно до Закону України «Про вищу освіту».

4.6. Невиконання або порушення строків виконання індивідуального плану виконання ОНП без поважних причин, передбачених законодавством, зокрема в частині підготовки дисертації, може бути підставою для ухвалення вченою радою Інституту рішення про відрахування аспіранта.

4.7. Відрахування в порядку притягнення до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності здійснюється із дотриманням сукупності таких вимог:

- 1) відрахування аспіранта як вид академічної відповідальності за конкретні порушення академічної доброчесності, що визначено законом та Положенням Інституту про Кодекс академічної доброчесності;
- 2) факт порушення академічної доброчесності аспірантом виявлено та встановлено відповідно до Положення про Кодекс академічної доброчесності;
- 3) дотримано передбачені законом права особи, щодо якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності.

4.8. Поновлення до аспірантури здійснюється в межах ліцензованого обсягу Інституту. Поновлення може здійснюватися на такий самий або нижчий курс (рік навчання).

4.9. Поновленими до складу здобувачів вищої освіти можуть бути особи, відраховані до завершення навчання за освітньою програмою. Аспіранти, яким було надано академічну відпустку, поновлюють навчання шляхом допуску до освітнього процесу.

4.10. Поновлення здійснюється незалежно від причини відрахування, тривалості перерви в навчанні, форми здобуття освіти з урахуванням здатності претендента успішно виконувати ОНП.

4.11. При поновленні обсяг академічної різниці між ОНП Інституту та раніше отриманими здобувачем кредитами не може перевищувати 32 кредитів ЄКТС. Умовами поновлення можуть бути попередня ліквідація академічної різниці (не більше 32 кредитів ЄКТС), включення до індивідуального навчального плану певних обов'язкових освітніх компонентів та/або певного обсягу вибіркового освітніх компонентів ОНП, проходження певних форм та/або етапів атестації здобувачів вищої освіти. Порядок перезарахування результатів навчання (кредитів, освітніх компонентів) та поновлення до складу здобувачів вищої освіти визначено Положенням про порядок перезарахування результатів навчання (навчальних дисциплін) аспірантів Інституту.

4.12. Поновлені здобувачі мають право на зарахування (переведення) на вакантне місце державного замовлення у встановленому порядку. Здобувачі за державним замовленням при звільненні з військової служби, по завершенні відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами або відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку) поновлюються до складу здобувачів вищої освіти за державним замовленням. Учасники бойових дій та особи з інвалідністю внаслідок війни поновлюються до складу здобувачів вищої освіти за державним замовленням незалежно від джерела фінансування при його перериванні.

4.13. Відраховані із аспірантури у зв'язку із завершенням навчання за відповідною ОНП без захисту дисертації, можуть вступити до аспірантури повторно.

4.14. Здобувач, який раніше проходив підготовку в аспірантурі за державним замовленням, може повторно вступити для підготовки в аспірантурі Інституту за державним замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на його підготовку, відповідно до законодавства.

4.15. Директор Інституту наказом поновлює на навчання здобувачів вищої освіти за державним замовленням за погодженням з радою молодих вчених та вченою радою.

5. ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ АБО РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

5.1. Аспірант має право оскаржити процедуру проведення та результати контрольних заходів, про що особисто в день процедури проведення або оголошення результату контрольного заходу подає заяву на ім'я директора Інституту.

5.2. У разі подання аспірантом заяви про оскарження процедури проведення або результату контрольного заходу з навчальної дисципліни (апеляції) наказом директора створюється апеляційна комісія у складі 4–5 осіб, яка протягом 2 днів повинна розглянути заяву.

Головою апеляційної комісії призначається завідувач відділу, до якого прикріплений здобувач або завідувач відділу, який є випусковою кафедрою; до складу комісії входить гарант освітньої програми та представник Ради молодих вчених. До складу комісії не може входити викладач, який брав участі у процедурі проведення контрольного заходу, результати якого оскаржуються.

5.3. Апеляційна комісія на засадах демократичності, об'єктивності та відкритості відповідно до законодавства України розглядає заяву та аналізує письмові матеріали контрольного заходу, у протоколі засідання зазначаються всі зауваження членів комісії та відповідні висновки. Якщо апеляція стосується усного контрольного заходу (екзамену, заліку), аспіранту надається можливість повторно скласти контрольний захід членам апеляційної комісії за новим білетом.

5.4. Протокол із висновками апеляційної комісії щодо оцінювання відповідей аспіранта підписується всіма членами апеляційної комісії. Результати апеляції повідомляються аспіранту, про що він особисто робить запис та підписується у протоколі засідання апеляційної комісії.

5.5. За результатами розгляду апеляції приймається одне з рішень:

- «оцінювання знань аспіранта на контрольному заході відповідає рівню якості знань здобувача з даної навчальної дисципліни і не змінюється»;
- «оцінювання знань аспіранта на контрольному заході не відповідає рівню якості знань здобувача з даної навчальної дисципліни і заслуговує оцінки (вказується нова оцінка)».

5.6. Нова оцінка прописується у протоколі апеляційної комісії, у письмовій роботі, відомості обліку успішності та індивідуальному плані аспіранта за підписом голови апеляційної комісії. Нова оцінка не може бути нижча за ту, яка отримана на контрольному заході. Копії документів (апеляційної заяви, наказу про створення апеляційної комісії та протоколу засідання апеляційної комісії) додаються до особової справ аспіранта.

5.7. Рішення апеляційної комісії є остаточним та не підлягає оскарженню.

6. АТЕСТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

6.1. Підготовка в аспірантурі завершується отриманням диплома доктора філософії після публічного захисту дисертації в разовій спеціалізованій вченій раді.

6.2. Стан підготовки дисертації здобувача до захисту визначається науковим керівником (або рішенням двох керівників).

6.3. Не пізніше ніж протягом дев'яти місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою освітньо-науковою програмою здобувач:

- отримує довідку про виконання освітньо-наукової програми й висновок наукового керівника (керівників) з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи й індивідуального навчального плану;

- звертається до відділу Інституту, що виконує відповідну освітньо-наукову програму та здійснює підготовку здобувача, з письмовою заявою про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. До заяви додаються дисертація в друкованому вигляді та електронній формі, наукові публікації (або їх копії), у яких висвітлено наукові результати дисертації, довідка про виконання освітньо-наукової програми та висновок наукового керівника (керівників). Доручення щодо розгляду дисертації дає директор Інституту.

6.4. З метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів дисертації не пізніше ніж через місяць з дня надходження заяви проводиться публічна презентація її обговорення наукових результатів дисертації здобувача. Результати обговорення й проведення презентації відображаються у висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

6.5. У разі отримання негативного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач може повторно звернутися до структурного підрозділу Інституту не пізніше ніж протягом шести місяців до завершення нормативного строку навчання за акредитованою ОНП з письмовою заявою про отримання такого висновку після доопрацювання дисертації або на поновлення в аспірантурі Інституту для завершення виконання відповідної освітньо-наукової програми у разі відрахування.

6.6. За наявності позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувач звертається до Вченої ради Інституту з письмовою заявою про утворення разової спеціалізованої Вченої ради Інституту не пізніше ніж протягом двох тижнів з дня отримання зазначеного висновку.

6.7. Утворення разової спеціалізованої Вченої ради Інституту та присудження нею здобувачеві ступеня доктора філософії здійснюється відповідно до законодавства, що регулює присудження ступеня доктора філософії.

6.8. Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

7. РОБОЧИЙ ЧАС НАУКОВИХ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ) ПРАЦІВНИКІВ

7.1. Робочий час наукових (науково-педагогічних) працівників включає час виконання ним навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи та інших трудових обов'язків. Робочий час наукового працівника включає час виконання ним наукової, дослідницької, консультативної, експертної, організаційної роботи та інших трудових обов'язків. Робочий час педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, методичної, організаційної роботи та інших трудових обов'язків.

Керівництво науковою роботою аспіранта здійснюється науковим керівником у межах норм часу наукової роботи – у межах основного навантаження.

8. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

8.1. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу складають:

- стандарти освітньої діяльності;
- стандарти вищої освіти (для спеціальності 091 Біологія та біохімія – відсутній);
- навчальні плани;
- робочі програми усіх обов'язкових і вибіркових навчальних дисциплін;
- програми асистентської педагогічної практики;
- підручники і навчальні посібники, у т.ч. в електронній формі;
- методичні матеріали до лекційних, семінарських, практичних і лабораторних занять, у т.ч. в електронній формі;
- методичні матеріали для самостійного опрацювання фахової літератури, підготовки дисертаційних робіт, у т.ч. в електронній формі;
- відкриті запитання та тестові завдання з навчальних дисциплін;
- силабуси.